

glavlju govori se o autorima, zapi-sivačima i skupljačima, o pjesmama, zbirka i zbornicima partizanske poezije od 1941. do 1978; u drugom o kolektivnoj prirodi partizanskog folklor, a razlikovanju partizan-skih pjesama kolektivnog i individu-alnog stvaralaštva, o partizanskoj epskoj poeziji, posebno kod jugosla-venskih naroda, Bugara i Ukrajinaca, o problemima autorstva, o raz-nim procesima i djelima koja su karakteristična za partizansku ma-sovnu pjesmu; u trećem o vezama partizanske poezije s tradicionalnim folklorom i transformaciji folklornih tradicija; u četvrtom o partizanskim pjesmama kao »ratnim kronikama«, koje dokumentarno bilježe događaje ratnih godina, pojedine epizode par-tizanskih borbi, mjesta i vrijeme ratnih operacija, te o varijantama; u petom o vrstama i raznim razvr-stavanjima kod ruskih, jugoslaven-skih i bugarskih autora (Gusev ih dijeli u tri osnovne grupe: 1. parti-zanska epika, 2. partizanska lirika — s više podvrsta i 3. lirsko-epske pjesme; u šestom, uglavnom, o mo-tivima koji su zajednički svim sla-venskim narodima: gori, šumi, opr-aštanju i zavjetu heroja, crvenoj zas-tavi, petokrakoj zvijezdi itd.; u sedmom o susretima i doživljajima autora na putovanjima po Poljskoj i Jugoslaviji gdje sluša i bilježi pjesme i doživljaje od bivših boraca i omladine. Na kraju su dane op-širne bilješke (27 stranica) i lite-ratura.

Gusev »masovnu antifašističku, posebno partizansku« poeziju smatra najznačajnijim spomenikom du-hovne kulture narodnih masa te epohe. Stoga njihovu izučavanju prilazi kao određenom i neponov-ljivom povijesnom fenomenu baveći se mnogim aspektima i problemima: transformacijama i migracijama pjesama, motiva i melodija, funkcijama u novim povijesnim uvjetima mir-nodopskog života i izgradnje soci-jalizma. Posebno ističemo sedmo poglavlje u kojemu Gusev na osamna-est stranica govori o svojim putova-njima po Jugoslaviji (o mjestima borbi, proslavama raznih borbenih

obljetnica, susretima s narodom, tj. sa živom riječju). Autor vrlo uspje-šno dočarava intezivan život naših partizanskih pjesama, njihovu ras-prostranjenost i mnogobrojnost, nji-hovu snagu i vezu s narodom. Vid-ljivo je da je Gusev ponio iz naše zemlje duboke doživljaje o širini i snazi naše partizanske poezije. Ipak neke citirane pjesme nisu točno za-bilježene neke su, neadekvatno pre-vedene na ruski, neka imena mjestā nisu posve točna. Ne bismo se mogli složiti s nekim autorovim konsta-tacijama ili zaključcima, npr. da su za »veliku popularnost sovjetskih pjesama među jugoslavenskim par-tizanima« zaslužni mnogi sovjetskih građani koji su sudjelovali u os-lobodilačkoj borbi naroda Jugosla-vije; korijeni su dublji, i već u jed-noj od prvih tiskanih zbirka u lis-topadu 1942. od 32 pjesme više od trećine su sovjetske. U mnogim zbir-kama naše narodne partizanske po-ezije, odnosno pri susretima s na-rodnom, posebno s borcima i omla-dinom autor začudo nije uočio da se najčešće pjevaju pjesme o Titu i da je on najopjevaniji heroj revo-lucije (o Titu se navodi samo jedan stih u pjesmi »Marjane, Marjane«). No, te zamjerke ne umanjuju vri-jednost ove opsegom male, a sadr-žajem bogate knjižice.

Ante Nazor

B. N. Putilov, Pesni Južnyh morej, Aka-demija nauk SSSR, Izdatel'stvo »Nauka«, Moskva 1978, 184 str.

U ovoj se knjizi obrađuje pjesnički folklor naroda Oceanije (otoka Nove Gvineje, Polinezije, Melanezije, Mi-kronezije). Njezin sadržaj postaje još zanimljiviji kad znamo da su to autentični zapisi očevica. Putilov je kao član etnografske ekspedicije Akademije nauka SSSR 1971. godi-ne bio na otocima Oceanije. Eksped-icija je trebala proći putovima ko-jima je prije sto godina (1871) zako-račio ruski etnograf i antropolog Mikluho—Maklaj. Ali oni su pri-stajali i u mjestima gdje slavni

znanstvenik nije bio (Nova Gvineja, Novi Hebridi, Nova Kaledonija, Fidži, Zapadni Samoa, grupe otoka: u Nauru i Gilberta). Putilov se na tom putovanju susretao s majstorima — znalcima epskih pjesama, članovima omladinskih amaterskih ansambala, plesnim grupama, djecom koja su izvodila pjesme uz igru, mjesnim kompozitorima, djevojkama iz hotela koje su znale samo popularne pjesme, staricama koje su pamtile stare obredne pjesme. Bio je na koncertima »Fidžijske noći« — grandioznom festivalu, na kojem je predstavljen folklor gotovo svih grupa otoka Oceanije. Zabilježio je uspavanke na svim otocima uz koje su pristajali i dr.

Zadatak Putilova bio je da magnetofonski bilježi i zapisuje pjesnički folklor. O tome kako je to obavljao, govori uvodni dio knjige. Zatim slijedi sedam poglavlja. U prvom je riječ o pjesmama uz rad (uz zemljoradnju, ribolov, gradnju domova i čamaca); u drugom o pjesmama vezanim uz događaje u životu obitelji (uz rođenje, uz granice uzrasta, uz stupanje u brak, uz smrt); u trećem uz društveni život, tj. kada kolektiv istupa kao cjelina i kad su interesi kolektiva ili neke grupe u prvom planu; u četvrtom o mitološkom epu, koji je, po mišljenju autora, najbogatiji kod Polinežana; u petom o herojskom epu velikih moreplovaca (o dalekim precima, o starim morskim putovima, o naseljavanju otoka, o prvim junacima moreplovca); u šestom o junačkim plemenskim pjesmama (plemenski ratovi, gostoprimstva, podržavanje uzajamnih veza i dr.) i u sedmom o pjesništvu naroda Oceanije.

Dakle, u ovoj knjizi Putilov dopunjuje znanja o egzotičnom i osebujnom svijetu, njegovim poetskim umijećima i specifičnostima ceremonija masovnoga karaktera, koje traju tjednima, pa i mjesecima, a svrha im je višeznačna (od oslobađanja viška energije ili radosnog provoda do manifestacija materijalnih uspjeha). Posebnu pažnju autor posvećuje formiranju i razvitku epa

(mitološkog, junačkog, legendarnog, povijesnog). Bilježeći na raznim otocima i točkama današnje Oceanije, Putilov je zapazio mnoge posebnosti i odlike: veze s mitologijom, bogatstvo varijanata, različite stadije folklornih procesa, arhaične slojeve povezane sa sistemima drevnog života i predožbi i sl. Trebalo je mnogo umijeća i sretnih slučajeva da bi se zabilježile epske i obredne pjesme i zaklinjanja (starije slojeve lakše je bilo pronaći u unutrašnjosti otoka otrgnutih od suvremenih centara, a teže uz obalu). Folklor tih otoka prožet je i mnogim etničkim osobinama, jer Oceaniju naseljavaju ljudi raznih boja kože i etničkih grupa, pa odatle veće ili manje razlike i u etnokulturnom, i u povijesnom, i u političkom pogledu. Ono što povezuje te narode jest to da u njihovu životu važno mjesto zauzima glazba, pjesma i ples. Uz prikaz pjesničkog folkloru Putilov ukazuje i na samosvojnost i vrijednost seljačke skulpture, ritualnih maski, različitih rukotvorina, ukrašavanju predmeta, tetoviranju, pantomimi. Njihove umjetničke tradicijske vrijednosti nalaze se u muzejima širom svijeta.

Ante Nazor

Istrčaje donjozemci, Srpske narodne basme, uricanja i vraćanja, Božidar Timotijević, Narodna knjiga, Beograd 1978, 157 str.

Antologija srpskih narodnih basmi, uricanja i vraćanja Božidara Timotijevića sadrži materijal izabran uglavnom iz **Srpskog etnografskog zbornika** i (manjim dijelom) iz časopisa »Bosanska vila« i »Raskovnik«. Timotijević je svojom knjigom ispunio prazninu koja se odavno osjeća, a koja je nastala djelomično kao posljedica racionalističke i realističke usmjerenosti Vuka Stefanovića Karadžića i kasnijih skupljača narodnog blaga. »Duh tamnog vilajeta« ostao je tako zanemaren i nije mu posvećivana tolika pažnja kao drugim oblicima usmene književnosti. Basmе, uricanja i vraćanja